

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 500, za četrt leta Din 1500, za pol leta Din 3000; za inozemstvo Din 700 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.000

Srečko Žumer:

Korak naprej!

Mesec december je za delavstvo velike važnosti. Predvsem naj bo ta mesec posvečen razširjanju naše »Delavske pravice«. Čeprav je naš teden pastorka in nima nihče volje, da jo priporoča in čeprav zasleduje v svojem pisanju strogo krščansko linijo, vendar ne dobi pri agitaciji mesta med katoliškimi listi. Je tako rekoč res popolnoma last delavstva in tudi v prav isti meri od njega odvisna. Le od delavstva je odvisno, če bo še izhajala in v kakem obsegu. Tega se moramo prav dobro in z vso resnostjo zavedati.

Težko in velevažno vlogo bije danes delavstvo, predvsem pa še krščansko. Bori se prav za prav za najosnovnejša naravna in krščanska načela. Brezposelnost, skrajšani delovni čas, neprestano uničevanje plač in strašne posledice nemorale v gospodarstvu in v družbi. Marsikomu se jeziijo lasje in v velikem strahu pričakuje, kak bo konec. Tudi časopisje komentira te nevarne znake bodočnosti, toda zdi se, da ne najde prave smeri iz te zagate. Apelira na pravičnost, na ljubezen in vzbuja sočutje z delavstvom.

Toda kaj naj pomeni apeliranje? Ali se bo dejansko ves ta gospodarski tok res kaj preokrenil sam od sebe in radi ljubezni do svojih žrtev? O, kje je ljubezen pri materijalističnem družabnem redu! Tu so samo številke, tu je zgolj preračunavanje in mrzota, ko na severnem tečaju. Ne! Ni mogoče in se tudi ne bo! Kdor hoče doprinesiti svoj delež k ozdravitvi družbe in mirnemu prehodu v boljšo bodočnost, mora kreniti na drugo pot. Treba je materijalističnemu duhu, ki razjeda človeško družbo že pri korenini neusmiljeno napovedati vojno in jo bojevati stvarno in dosledno do popolne zmage. Moramo se boriti za pravico in proti krivici. Tu je tisto zlo, ki pretresa človeško družbo v njenih temeljih. Med pravico in krivico pa ni kompromisa kakor ne med Bogom in hudičem. Kdor se za pravico ne bori tako kot je potrebno, že popušča in doprinaša da krivica vlada še naprej.

In kaj je brezposelnost, utrčevanje za služko, krajšanje delovnega časa itd.? Ali ni to krivica, ki se godi človeku, katerega Bog pač ni ustvaril za to, da je absolutno cdvisen od kapitalističnega družabnega reda, da strada delavec in njegova družina in ne ve, kaj bo z njim čez leto dni. In kje je pravica? Niti sledu ni za njo. Proti tej krivici, ki se godi človeku, se moramo boriti in neprestano boriti.

Borba proti vsem tem krivicam pa more biti le v močni strokovni organizaciji. Le organizirano delavstvo se more uspešno boriti proti brezvestnemu postopanju z njim. Z enotno voljo vzgajeno in v močni disciplinirani strokovni armadi bo delavstvo rešilo sebe in ves družabni red pogube. Vse drugo debatiranje ali jadikovanje in apeliranje je brezplodno in prav za prav škodljivo zdravemu razvoju, ker je to samo zavlačevanje, ki stalno ne koristi nikomur.

To edino pravo pot do cilja je naša »Delavska Pravica« stalno zastopala in jo propagirala. Razumljivo, da si s to svojo doslednostjo ni pridobila prijateljev, ker je pač mamon zajel najširše kroge naše družbe. Toda naši tovariši so jo pa prav radi te njene brezkompromisne in dosledne poti vzljubili in vsak teden težko pričakujejo, da dobijo nove hrane v svoji naravnosti gigantski borbi z mamonom. Žalibog pa je gospodarska kriza zajela tudi tovariše v naših vrstah in veliko, veliko jih je, ki so se morali radi svojega težkega gospodarskega življenja posloviti od svojega najboljšega tovariša,

Za bistro gre.

V naši javnosti, zlasti pa v tako zvanih gospodarskih krogih bijejo že dalj časa boj: ali samostojne obrtniške zbornice ali skupne zbornice za industrijo, obrt in trgovino, kakor dosedaj. Sicer je to vprašanje deloma rešeno z novim obrtnim zakonom, ki uvaža prisilne strokovne organizacije delodajalcev in delojemalcev.

Neglede na to, hočemo to vprašanje, ki se končno tiče tudi delavstva, obdelati tudi mi.

Ako vzamemo vso zadevo tako, kakor je danes, v resnici ne spadata skupaj obrt in industrija. Industrija kot taka je nositeljica sedanega kapitalističnega gospodarskega reda. Tendenca tega gospodarskega reda ni produkcija zaradi njegove naravnega smotra — zadostitev potrebam človeštva, ampak produkcija zaradi obresti, zaradi čistega dobička. Torej pridobljeno in pridobivačje imetje nima drugega smotra kot da zopet naprej pridobiva. Zato se ni čuditi, da se skuša ta gospodarski red polastiti vseh sredstev, ki so neposredno ali pa posredno v zvezi s pridobivanjem premoženja. Edino produktivno sredstvo je le človeško delo, vsa druga sredstva imajo namen, da ustvarjajo take razmere in okolnosti, da zajamčijo oblast kapitala nad delom. Po naravnem zakonu bi morala biti najtesnejša zveza med delom in premoženjem. Kapitalizem je to zvezo uničil, vsepovsod, kjerkoli in v kakršni koli obliki je nastopil kapitalizem, je moral propasti tisti stan, ki je bil v direktni zvezi z delom, s čijo pomočjo si je pridobival premoženje in eksistenčne pogoje. Tam, kjer so nastala veleposestva, je moral propasti kmet. Iz svobodenega kmeta je nastal kmet moderni suženj. Kjer je zrastle tovarna, je izpodrinila obrtnika, rokodelca. S tem je kapitalizem razdedinil delo. Ker je postalo delo proletarec, je moral postati proletarec tudi vsak tisti, ki je odvisen od dela.

Rokodelstvo in z njim zvezana obrt je naravnost nasprotstvo kapitalizmu. Obrt predstavlja naravnostno zvezo med delom in obrtnikom. Torej nekaj zdravega, nekaj živega. Obrt, odnosno rokodelstvo je bližje naravnim in npravnim smotrom gospodarstva, kakor pa kapitalizem. Obrt se izvaja z osebnim delom imejitelja obrti. Vsi, ki so zaposleni v obrti, se čutijo tovariše, imajo večji smisel za skupne naloge in cilje. Obrt v tej zdravi obliki je prišla najočividnejše do izraza v srednjeveških cehih. Člani posameznih panog rokodelstva se niso združevali v zadrage, da bi zaščitili svoje premoženje, ampak da bi napravili bratske zveze v dosego skupnih nalog. Zato niso poznali konkurence, da bi uničila soseda; tudi niso poznali brezposelnosti, ker je bila vsakemu članu zajamčena pravica do dela. Delo je bilo vir dohodkov. Zato

toda težko zopet čakajo, da ga čimprej dobe zopet v roke.

Načela, ki jih zastopa in propagira naša »Delavska Pravica« morajo prodrati v najširše kroge naše družbe. Čim več naročnikov in čitateljev bo imela »Delavska Pravica« v bodočem letu, tem bolj jo bodo spoznali in spoznali naša načela in našo borbo za pravico. Meseca decembra storimo vse, kar moramo, da številno naročnikov zraste, da jo bo čital vsak delavec, če le premore na mesec vsaj 5 Din. V bodočem letu mora naša »Delavska Pravica« v vsako delavsko družino, vsak delavec naj spozna naša prava načela in našo borbo. Ko bo to spoznal, se bo sam rad pridružil našim organiziranim vrstam in se z nami kot zaveden tovariš boril za človeško dostojanstvo, za božje kraljestvo na zemlji.

je moral vsak mojster sam, osebno delati. Vsakega, kdor je delal v delavnici, so smatrali za svojega člana, za svojega sotrudnika. Zaradi tega je vladala družinska vez med mojstrom, pomočniki in vajenci. Isto delo, ista miza, enaka postelj, skoraj isti dohodki. Nikakega izkoriščanja.

Obrt je seveda danes že precej skvarjena po kapitalizmu. Toda bistvo je vendar še ostalo. Ravno zaradi tega bistva nimata industrija in obrt nič skupnega. Dokler sta skupaj, bo morala obrt služiti industriji, prispevati k skupnim dajatvam, toda imela ne bo od tega nič, ker tudi ne sme imeti. Cilj industrije ni, da bi imela poleg sebe čim bolj močno obrt. Ta ji ne more služiti. Njenim namenom more koristiti le šibka, onemogla, propadajoča obrt.

V toliko imajo prav tisti obrtniki, ki se bore za svoje samostojne organizacije. Vprašanje pa je, če bo imela od tega koristi obrt sama in splošnost. Rešitev tega vprašanja zavisi od tega, če bodo hoteli in mogli poživiti in dovesti do odločilne pozicije bistvo obrti. Razumljivo je, da ne more današnja obrt dobesedno iti v tiste meje, v kakršnih je živela zdrava srednjeveška obrt. Saj so se docela izpremenile tudi vse razmere. V izpremenjenih razmerah pa se morejo uveljaviti sicer na način, ki je najbolj prikladen za dotične razmere, vsa tista načela, ki so tako rekoč vcepljena naravi vsake posamezne obrti. Obrt kot tako je uničilo ravno kapitalistično načelo, da je gospodarstvo prosto vsake obveznosti napram splošnosti. S tem je pretrgalo vez med delom in pridobivanjem premoženja.

Ta načela so več ali manj proniknila v mišljenje in običaje modernih obrtnikov. Tudi moderni obrtnik je v svojem gospodarskem udejstvovanju največkrat istoveten s svojim kapitalističnim nasprotnikom v industrijskih vrstah. Telesno delo zanemarija. Smatra ga za nekaj sramotnega. Posel v delavnicah prepušča pomočnikom in vajencem, ponekod celo le vajencem. Duhovnih vezí med mojstrom in med pomočniki ter vajenci tudi ni, kakor pri kapitalistu. Mojster in pomočnik sta dve popolnoma tuji sili, ki sta prisiljeni zgolj po nujnosti življenja, da delata skupaj. Poglavlje o vajencih je še hujše in krutejše.

Če bo to gibanje umelo bistvo vsega vprašanja, je upravičeno in bo tudi koristno za obrt samo. Rešitev obrti je namreč predvsem v tem, da zopet obnovi zvezo med delom in pridobivanjem. Tako gibanje pa zahteva dolgotrajno in žilavo borbo. Vsak pokret je pa zopet zmožen boja le v tem slučaju, če ga vodijo in oznanjujejo ljudje, ki so prežeti s takimi idejami in pripravljeni tudi na žrtve. Sicer pa ne bi bili v takem boju osamljeni, ker bi ga podpiralo delavstvo in vsa pa-

»Delavsko Pravico zanesimo tudi v vsa prosvetna društva na deželi, v vse čitalnice in v vse javne lokale. Kjerkoli delavec sodeluje in se žrtvuje za skupno stvar, zasluži pač najmanj to, da vidi v teh prostorih na mizi tudi »Delavsko Pravico«. Kjer prezirajo »Delavsko Pravico«, bodite prepričani, da ne spoštujejo vas kot delavce, ampak samo kot požrtvovalne sotrudnike, od česar pa ima delavsko vprašanje in tudi zboljšanje delavskega vprašanja vprav malo.

Vsakemu zavednemu krščanskemu delavcu bo najprvo pri srcu »Delavska Pravica« in potem šele drugi listi. Najprvo je naše najožje delavsko vprašanje, potem šele skupnost v najširšem pomenu. Zato naj bo mesec december, mesec naše »Delavske Pravice«.

metna javnost. Pod tem vidikom ima tudi ves boj smisel. V nasprotnem slučaju bo ostal le odlomek iz bojev, ki nastanejo zaradi par užaljenih veličin. Boj bo šel preko javnosti in vsega, podoben muhi enodnevni. Obrt bo vedno bolj propadala, dokler popolnoma ne utone v industriji.

Volitve obratnih zaupnikov.

Delavstvo mora nujno in smoteno izrabljati vsa zaščitna določila, ki mu jih dajejo razni socialno politični zakoni. Tako zaščitno sredstvo so tudi obratni zaupniki, katere predvideva § 111. zakona o zaščiti delavcev. Izvolitev in sploh vso uvedbo obratnih zaupnikov pa so omogočila »Navodila ministrstva za socialno politiko za volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov«. V smislu teh navodil se morajo izvršiti volitve obratnih zaupnikov v mesecu januarju vsakega leta. Pravico izvoliti svoje obratne zaupnike ima delavstvo v vseh podjetjih, ki spadajo pod zakon o zaščiti delavcev.

Vse tovariše, organizirane in neorganizirane, pozivamo, da se začno takoj pripravljati na te volitve. Naše geslo mora biti: Obratne zaupnike prav v vsako podjetje.

Zal je še veliko tovarišev, ki menijo, da so obratni zaupniki brez pomena. To morejo trditi le taki, ki so ali zaradi velikega trpljenja in bede popolnoma obupali in postali malodušni ali pa, ki zaradi lastne brezbriznosti nič ne bero, se ne izobrazujejo, ne poznajo delavske strokovne organizacije, zaradi tega pa tudi ne delavske socialne zakonodaje in njenega pomena za delavstvo. Za resnega in solidnega delavca pa velja brezpozgojno povelje: V volitve obratnih zaupnikov.

Zakaj?

1. Spori, kjer je veliko ljudi, niso izključeni. Izključena tudi niso groba izrabljanja od strani podjetnikov in njihovih zastopnikov. Kajti danes obvladuje vse brezobzirna samogoltnost. Kako se naj delavec v takih slučajih sam štiti? Saj je brez moči. Po zakonu je dana taka zaščitna naloga obratnim zaupnikom.

2. V tovarnah mora vladati tudi red. Takega pa najbolj omogočajo pametne pogodbe. Z delavske in delodajalske strani so pa najbolj pametne pogodbe, ki se enkrat za vselej določijo tako, da veljajo za vse delavstvo brez izjeme. To so kolektivne pogodbe. Sicer pripravljajo take pogodbe delavske strokovne organizacije, vendar pa morejo uspešno sodelovati tudi obratni zaupniki. To pa zaradi tega, ker jim omogoča tako sodelovanje zakon in ker poznajo razmere v podjetju in med delavstvom izmed vseh najbolj.

3. Najvažnejše v pogledu delavskih zaupnikov je pa to, da jih podjetnik ne more odpustiti zaradi vršitve svojih dolžnosti kot obratni zaupniki. Tako določa zakon.

Vsi tovariši se pa morajo zavedati, da ni naloga obratnih zaupnikov lahka. Da bodo kos svoji nalogi, morajo imeti tele lastnosti:

Morajo biti brezpozgojni delavci. Delavec ni samo tisti, ki je v obratu, ki opravlja svoj posel. Tak še ni delavec. Če nima v resnici pravih delavskih lastnosti, je le — suženj. Resničen delavec se pa mora zavedati svoje veličine. On je stvaritelj dobrin, ki jih potrebuje vsa človeška družba. Zaradi tega je najvažnejši član človeške družbe in mora zavzeti v njej tudi primerno mesto. Če ni, ker tega ni, je krivica. Zato borba proti krivici. Borbo more delavec voditi le v delavski strokovni organizaciji. Organiziran delavec bo tudi neupogljiv.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Rudarji

Hrastnik. V nedeljo 29. nov. smo imeli v Hrastniku skupni sestanek članov strokovne skupine in Krekove družine. Od zadnje je bilo tudi nekaj članic. Tov. Lešnik nam je dokazoval, kako velike važnosti je za delavce, da se v svoji organizaciji izobražuje. Le tako bo mogel vršiti naloge, ki ga čakajo v bodočnosti. Dokazal je tudi, da ima delavec pravico, ne samo pravico, ampak tudi dolžnost, da se združuje in tako bori za pravice v svoji delavski strokovni organizaciji. Mnogi menijo, da je za delavca dovolj, ako je včlanjen v kakem humanitarnem ali podpornem društvu. Tako društvo doseže včasih tudi milost, da mu kapitalistično podjetje vrže kake tisočake. A s tem, ko mu je to naklonilo, si že pridruži »pravico«, da to društvo ne dela podjetju nobenih sitnosti. To se pravi, da nima pravice boriti se za delavski blagor. V takih društvih je sicer lahko delovati, ker niso borbena in zato nimajo nasprotnikov. Drugače pa je s strokovnimi organizacijami. Te morajo biti popolnoma neodvisne, ker le tako morejo biti dovolj borbene. Brez odločnega boja pa z današnjimi kapitalisti ne bo šlo. Pri tem pa ni rečeno, da smo proti humanitarnim društvom. V razmerah, kakršne so, so tudi ta potrebna. Imajo pa svoj delokrog, ki se ne more primerjati z onim, ki ga ima strokovna organizacija. Na sestanku navzoči so izrazili željo, da bi imeli vsaj enkrat na mesec takšen skupen sestanek.

Huda jama. Strokovna skupina rudarjev bo imela v nedeljo 13. decembra ob 8 zjutraj sestanek članov v društveni dvorani (pri cerkvi) v Laškem. Sestanek bo zanimiv. Zato se ga naj vsak član udeleži. Povabite tudi prijatelje.

Trbovlje. Pogajanja, ki so se vršila pri posameznih krajevnih ravnateljih TPD, niso za delavstvo dovedla do nikakega pribojške plač. Naše ravnateljstvo je z nekimi številkami dokazalo, da je v splošnem višji zaslužek kot je bil pri stari tarifi kolektivne pogodbe. Temu je bilo na ta način mogoče, ker so v dobi treh mesecev obratovodstva dajala vedno k akordnim in premijskim postavkam nekaj naklad. Če pa se postavi družba na striktno stališče pogodbe, pa bodo zaslužki gotovo samo za minimalno plačo v akordu.

Radi povišanja plač profesionalnemu delavstvu je naše ravnateljstvo izjavilo, da bo

družba morda ob novem letu dala nekaj par na plače kot povisek. Posebno se je proti povišanju plač rokodelcev postavil obratovodja S. izjavljajoč, da imajo ti delavci še previsoke plače. Nedavno pa se je mudil v našem kraju neki tovarnar in ogledoval dela iz osrednje delavnice in izjavil, da je TPD lahko zadovoljna s takimi delavci, ker izdelujejo jako strokovnjaško posamezna dela. Zeleti je, da si tudi obratovodja to ogleda. — Praznovanje in še v delavnih dneh nič zaslužka. — Tako se godi rudarjem.

V mesecu decembru bodo rudarji pri nas delali samo 22 dni, devet dni pa bodo praznovali. Zaslužek bo znašal Din 836.— za cel mesec, od tega odtegljaj Din 120.—, torej čiste plače Din 716.—. Toliko bodo zaslužili — in so nekateri z osemčlansko družino. — Le tako naprej, pa bo dosti beračev, ne starih, ampak mladih.

Poslanec prof. Pavlič iz Celja se je s tukajšnjimi strokovnimi organizacijami posvetoval, kako opomoči brezposelnim rudarjem in delavkam. Zastopniki organizacij so mu svetovali, da naj banovina prične z zgradbo že začete ceste iz Trbovelj na Savinjsko dolino. Pri tem se naj zaposli brezposelne rudarje kakor tudi ženske, ki so bile prej pri rudniku.

Kovinarji

Jesenice. Vodstvo KID še vedno vztraja na tem, da odpove službo vsemu delavstvu. Svoje postopanje utemeljuje s tem, da nima tovarna dovolj denarja za obratovanje. — Verjetno je, da ima težave v tem pogledu. Kdor pa ve, da je sedaj faktični lastnik tovarne Westen iz Celja in kdor ve, da je v njegovi tovarni skoraj nemogoče ustvariti delavsko strokovno organizacijo, bo razumel, da so mu tudi strokovne organizacije na Jesenicah trn v peti. Že takrat, ko so prešle tovarne KID v njegovo last, so se slišali glasovi, da bo skušal Westen delavsko strokovno organizacijo združiti. Sedanje težke razmere so mu prav za prav došle, ker bo lahko pričel akcijo za izvedbo svojega načrta. Predvsem gre za tem, da delavstvo utruji. Boj na boji! V vsakem boju bo moralo — tako meni Westen — delavstvo nekaj popustiti, s tem bo izgubilo zaupanje v svojo lastno moč, s tem na-

zaupnikov, pravilnik za poslovanje obratnih zaupnikov natančno poznati, da ve, od katere strani naj zgrabi razne nedostatke in kako daleč sme iti. Z eno besedo: Preudaren in miren mora biti. Kaj takega je zmožen le zaveden in izobražen delavec.

V naslednjih številkah našega lista bomo prinašali še nadaljnja navodila. Tudi pojasnila smo pripravljali dajati, če jih kdo želi. Isto tako bo razposlala Delavska zbornica te dni na vse občine tozadevne razglase, katere naj vsak prečita in gre takoj na delo, da pridejo, če ne že v vsako podjetje, pa vsaj v večino podjetij v letu 1932. zavedni in sposobni obratni zaupniki.

ravno moč svoje strokovne organizacije in tako bo prej ali slej postalo njegov popoln suženj. Boj delavstva na Jesenicah je naravnost klasičen zgled, kakšno zagriženo sovražstvo do delavskih strokovnih organizacij vlada v naših podjetniških krogih in kakšnih rafiniranih in brezsrčnih sredstev se poslužujejo, da bi dosegli svoj cilj.

Da je Westnova gesta z odpovedjo dela vsemu delavstvu le paralelna akcija za znižanje plač, dokazuje konferenca, ki se je vršila dne 7. decembra na Jesenicah. Konferenca so se udeležili zastopniki delavstva in podjetja. Šlo je samo za to, če pristane delavstvo za znižanje plač v obliki, kakor zahteva podjetje. To je predlagalo, da se izpremene akordne postavke navzdol, tako, da bo podjetje profitiralo letno nadalje 3 in pol milijona dinarjev. — Zastopniki delavstva so sicer pristali na znižanje, toda zahtevali so, da ostanejo akordne postavke kot dosedaj, dalje da je zagotovljena minimalna plača v znesku 45 Din na dan. Nad to vsoto so pa pristali na sledeče znižanje: od 46—51 Din 3%; od 52—54 Din 4%; od 55—62 Din 5%; od 63—64 Din 6%; od 65—70 Din 7%; od 71 Din dalje 7%. Istočasno se naj bi otroška doklada znižala od 45 Din na 30 Din. Dobiti bi jo moral delavec za vsakega otroka.

Ker vztraja podjetje pri svojih predlogih, so sporazumno določili, da bo posebna komisija ugotovila efekt sedanjih akordnih postavk na licu mesta. Šla bo torej v vse obrate in oddelke. Pričela bo z obratom na Javorniku. Ko bo to delo končano, se bo konferenca zopet sestala, da ugotovi, kolika je razlika med predlogom podjetja in med stališčem zastopnikov delavstva. — To komisijo sestavljajo: Inž. Dostal, glavni obratni zaupnik ter obratni zaupnik dotičnega obrata in dotičnega oddelka.

Viničarji

Velika Nedelja. Na ponovno zahtevo je župan občine Sodinci vendar sklical viničarsko komisijo, katero je zahteval tov. Hanžič Martin zoper kmetico Kosi Marijo radi dejstva, da je moral dajati za stanovanje (borno koč) 48 težakov letno. Zastopnik viničarja je bil predsednik skupine S. Z. V. pri Veliki Nedelji tov. Vencelberger Janez. Dosegel se je sporazum, ki je popolnoma zadovoljil tovariša Hanžiča. Odslej bo dajal le 15 težakov letno za njivo, ker vinograda ni več kakor okoli tričetr orala. — Kjer je organizacija, tam so tudi uspehi. Samo, da še mnogi viničarji rajši dremajo, kakor bi postali budni. Rajši denar zapijejo, kakor bi plačali članarino za organizacijo. Saj pravijo sami tako...

Ljutomer. Razprava pred viničarsko komisijo v Radomerju je prinesla viničarki V. M. popoln uspeh. Določila je takoj na licu mesta vpričo članov komisije izplačanih Din 424.50, kar si je zaslužila z delom tekom leta, pa se ji je tozadevni zaslužek deloma zadrževal, deloma pa sploh ne priznal. Radi zahteve po zaslužku je nastal spor in je gospodarica zahtevala, da se mora viničarka takoj izseliti. Čeprav nerada, vendar pa je morala privoliti, da se viničarka prej ne bo izselila, kakor šele ob Svečnici, to je začetkom februarja 1932. Viničarka se je namreč tako prostovoljno izrazila, vedoč, da radi sovražnosti, zato ker ji je morala zaslužek izplačati, ne bi bilo mogoče tam dalje strpeti. Zastopnik je bil tov. P. Rozman. — Oh, koliko je med nami še ljudi, ki se držijo kristjane, hodijo na božja pota, zahtevo delavca po zasluženem plačilu, pa smatrajo za krivico. Slabosti drugega oponašajo, svojih napak pa ne vidijo. Viničar bi

moral biti svetniško čist in dosleden v izvrševanju svojih dolžnosti, pa niti zaslužka ne bi smel zahtevati, dočim se gospodarji valjajo po vseh grodobijah, pa se jim nič ne sme reči.

Ljutomer. Da si nihče ne bo domišljal, ko čita naše članke, da smo preveč radikalni, oziroma pretirani v svojih nastopih zoper krivice, katere se v toliki meri gode večini viničarjev vsepovsod, naj služi v pojasnilo besedilo te pogodbe, katero je izstavil neki tukajšnji vinogradnik svojem viničarju. V kakšnih obupnih razmerah nekateri morajo biti, kako krivično, naravnost suženjsko se z viničarji hoče se postopati, bo pač najboljši dokument taka pogodba, ki se glasi dobesedno prepisana po izvirniku tako-le: »Pogodba! Za viničarja M. S., kateri se zaveže, da bode vse delal dobro, kar se delati sploh da in ubogal bode gospoda, pa tudi gospo, pa onega, ki mu bode delo naročeval. Ako se ne bi ubogalo gospodarja in drugih, bode se ga odstranilo neglede na tisti čas redne viničarske selitve, ker se je trdno zavezal, da uboga. Delavec ne sme drugam dati, dokler se delo doma ne naredi; vsi morajo doma delati. Kravo dobi le, če bode paša in kadar bo zrastle trava. Krmo za kravo si mora sam oskrbeti, ako to ne bo, se mu krava odvzame, mleko pa si naj sam kupuje. Steljo si mora sam pograbit in tudi brezplačno domu spraviti. Drv za kurjavo se mu ne obljubi, ampak reže dobi, pa šibje si lahko pobira po šumi. Nazaj ugovarjati si ne dopustim nobenemu. Plača je dnevno 30 kron ali Din 7.50. Le pri špricanju ima 40 kron ali Din 10 dnevno; vse pri svoji hrani. Vsako delo se mora začeti delati točno ob uri. Tropine je za letos dobil, za drugo leto ne vem, obljubim jih ne, če bode zelo priden, da bom jako zadovoljen z njim, tedaj če mu kaj iz proste volje dam, če ne, pa tudi nič. Ljutomer dne 4. novembra 1930. Podpis vinogradnika, podpis viničarja.« — Enemu prejšnjih viničarjev je celo še postavil v pogodbo klavzulo »Ne sme biti organiziran pri Viničarski zvezi«. Cudi mo se, da je to tukaj pozabil. Uboga viničarska para! Torej samo ubogati, delati in zopet ubogati, to je najpogostnejše vsepovsod. Iz česa živeti, koliko imeti plačila, da bo pošteno in kdaj ga dobiti, o tem pa ni govora. Taka je danes v večini še pri nas moralna napram delovnemu človeku.

Vnebovpijoči greh je: »Delavcu zaslužek odtrgovati, ali pa zadrževati.« Ta greh velja za vsakega delodajalca, bodisi za kmeta, rokodelca in meščana, pa ravnotako tudi za onega v redovniški halji. Viničarji admontskega samostana v Ljutomerški okolici že od konca avgusta sem niso dobili svoje plače. Ravno tako ne viničarji križanskega reda. Tukaj je tajništvo S. Z. V. že storilo svojo intervencijo, pa se zdi, da bo brezuspešna. Križniškim viničarjem se je reklo, če bo kateri zabavljaj, ali da bi se poslužili svoje stanovske organizacije »Strokovne zveze viničarjev«, da se mu bo takoj služba odpovedala. Torej še krivica nad krivico! V takih razmerah mora človek obupati, mora pa tudi izgubiti vsako vero. Ni mogoče drugače, če delavec vidi, da se ravno od tistih teptajo načela praktične krščanske pravičnosti in od Boga zapovedane ljubezni do bližnjega, ki mu jih oznanjajo. Nekoliko bo že odvisno to od nastalih gospodarskih razmer, v celoti opravičiti pa se to ne da. Potem viničarjem ne bi trebalo še groziti z odpustom! Če ne gre naprej, pa pustite zemljo nam, kakor smo jo obdelovali dosedaj, tako jo bomo še naprej. Bomo si znali smoteno gospodariti in ne bomo trpeli pomanjkanja, kakor sedaj zato, da ste vi lahko veleposelniki. Zakaj pa drugi plačajo svojim viničarjem redno, kar si zaslužijo? Boj za pravico!

P. Rožanec:

Za pravico

Prizor iz viničarske komisije.

Kmet-vinogradnik, doma tam nekje z Murskega polja, se je uprl plačati svojemu viničarju zaslužek. Mesto zaslužnega plačila mu je še odpovedal službo. Prizadeti viničar je moral nastopiti proti nasilni krivici in je zahteval razpravo s svojim gospodarjem pred viničarsko komisijo radi odtegnjenega zaslužka in radi protizakonite službene odpovedi. Torej kmet, viničar in člani komisije so se sestali in razprava se je začela:

Predsednik komisije (začne glasno): »Tukaj sta se sprla gospodar in viničar. Viničar se noče izseliti. Trdi, da mu ni gospodar pravočasno odpovedal in tudi ne plačal, kar je zaslužil. Gospodar pa pravi nasprotno, da viničarju nič ne dolguje, službo pa mu je že lani odpovedal. Torej še več, kakor pravočasno! Priporočam obema, da se tukaj sporazumeta tako, kakor je prav. Želim, da bodi razprava bolj kratka, da ne trati mo dragocenega časa s temi viničarskimi malenkostmi (obrnivši se proti viničarju). Če ste si z gospodarjem enkrat že tako narazen, da vam je službo odpovedal, potem je najbolje, da greste in ne silite ostati v službi. Saj tako razprti medsebojno ne morete ničesar delati. Vinograd, tako viničarija, je last gospodarja in nihče ne more njemu vsiliti, koga naj ima ali koga naj nima za viničarja. Če vas več ne mara, ne morete

si pomagati. Tukaj nam sedaj samo povejte, do kdaj točno boste stanovanje izpraznili. V okolici je dovolj viničarji praznih, če ste kaj prida viničar, boste z lahkoto koč dobili. Tako smo naenkrat v sporazumu in da gremo spet vsak na svoje delo.«

Viničar (stopi proti sredini sobe): »Ne! Tako ne bo šlo. Vsakemu viničarju se mora redno odpovedati pred 15. avgustom, ne pa po končani trgatvi, kakor v tem slučaju meni. Če hočem prostovoljno, grem, ako pa ne, ne spravite me nikamor, ker nimate zakonite pravice. Prestopka nisem kriv nobenega! Tak je viničarski red. Ako ne dobim pravice danes tukaj, pa grem k sodišču.«

Predsednik (proti kmetu): »Kdaj je bilo to, da ste mu službo odpovedali?«

Kmet: »Vsa tri leta, kar je bil v službi pri meni, mu že odpovedujem in se ga samo ne morem iznebiti. Po sili se drži v koči. Hoče biti več kot jaz, ki sem gospodar, ki davek in dimnikarja za viničarjo plačujem. Prostim storite, da se sedaj takoj odstrani! Ven mu zmetati, če drugače ne bo šlo! Kočo pa zaklenem in ne rabim nikogar.«

Predsednik (proti viničarju): »No, kdaj se vam je služba odpovedala? Je resnica tako, kakor smo slišali?«

Viničar: »Toliko je res, da vsakikrat, če sem zahteval plačo za storjeno delo, se mi je med kričanjem in zmerjanjem, kaj hodim vedno na račun in po denar, da premalo storim dela in da gorice že toliko stanejo, da se sploh več ne plača imeti viničarja. Med drugim mi je

rekel, da lahko grem, kamor hočem. To se je ponavljalo res vsa tri leta, kar sem tukaj in le samo, kadar sem prišel po plačilo. Drugače pa sva si bila z gospodarjem dobra. Jaz nisem jemal zmerjanja in gospodarjeve nervoznosti nikdar resno, tako tudi ne pri takih prilikah izrečene službene odpovedi. Tako je bilo tudi sedaj in še nekoliko hujše. Po trgatvi sem prosil za plačilo, ki ga je bilo zaradi zidarskih del nekaj več. Gospodar pa je enostavno zavrnil vsako plačilo. Jaz se temu nisem mogel vdati, zato mi je povrh še službo odpovedal. Samo marš naj grem. Na tak način odpovedi ne priznam in nikamor ne grem.

Predsednik (ironično): »Da, pa boste se morali izseliti. Sami priznavate, da vam je bila služba že enkrat odpovedana. Gospodar ima prav. Tako bo!«

Zastopnik viničarja: »Dovolite mi staviti eno vprašanje. Vi gospod N. trdite, da ste lani in že predlanskim temu viničarju službo odpovedali. Če se nikamor ni hotel izseliti, zakaj se niste poslužili v tem oziru pravic, katere tudi vam daje viničarski red. Zahtevali bi komisijo in če drugače ne bi šlo, pa bi ga sodnijsko iztirali iz stanovanja. Tega pa niste storili, zato se more smatrati prav upravičeno, da vseh teh službenih odpovedi, razen sedaj zadnje, niste niti sami smatrali za resne, ampak ste hoteli s tem samo viničarja nekoliko strahiti. Prosim, povejte nam prav odkritosrčno, katero izmed vseh teh odpovedi, vsa tri leta sem, smatrate za najbolj resno. Ali ni res? Ravno to zadnjo odpoved,

ki ste jo izrekli letos po trgatvi, hočete uveljaviti tako, da se viničar mora izseliti.

Kmet: »Da! Tako je! To kar sem rekel najnazadnje po trgatvi, od tega ne odstopim.«

Zastopnik viničarja: »Slišite, gospod predsednik? Potem je to predčasna odpoved. Ker ni vzroka po § 20 viničarskega reda, je s tem tudi neveljavna. Da bi se tako protizakonito z viničarjem postopalo, ne smemo dopustiti.

Predsednik (v zadregi, lista po viničarski knjižici in se ustavi pri § 20. čita tiho, zase, nejevoljen. Naenkrat se obrne proti kmetu in z glasnim poudarkom citira zadnji odstavek): »Če je svojega gospodarja ali njegove svojce občutno žalil ali z njimi surovo ravnal.« Ni rekel vam nikdar nič žalega, ali če bi vam kaj storil?« vpraša nato.

Kmet (naglo vstane s sedeža, s prepričujočim glasom začne): »Tudi žalil in dovolj žalil. Ko sem mu povedal, da mu nisem nič dolžan in da naj se pobere iz viničarije, je grozilno dvignil pesti in je divje v mene zakričal, da sem prokleti ded. Žena in vsi domači so slišali. To imam nazadnje za svojo dobroto, da sem ga tri leta v koči imel. Sedaj niti k viničarji ne upam, dokler je on v nji. Bojim se ga! Nevaren mi je. Pomislite, moral bi tja, polno klet imam vina in jabolka, pa ne upam.«

Predsednik (proti viničarju in njegovemu zastopniku): »Glejte, to je pa zelo težka žalitev gospodarja. In celo silije, groznje s pestmi! Zdaj pa imamo dovolj vzroka. Nič ne pomaga več. Pri-

Krekova mladina

KREKOVA DRUŽINA SV. PETER
V LJUBLJANI

Naša družina je v svoji polletni poslovni dobi od zadnjega obnove zboru dobro napredovala. V jeseni smo imeli več manjših izletov v ljubljansko okolico, katerih so se udeležili tudi starši naših članov, tako da so bili zares družinski izleti.

Dne 8. oktobra smo proslavili 10-letni jubilej odkar se je ustanovila naša Krekova mladina. Proslava je bila združena s celodnevno razstavo in večerno akademijo. Razstava, ki je bila zelo zanimiva in lepa, se je vršila v društveni dvorani pri Sv. Petru. Razstavljenih je bilo nad 100 slik in 200 lepakov in vabil vseh naših Krekovih družin. Na večer se je pa vršila slavnostna akademija z jako lepim sporedom. Pri akademiji je sodeloval tamburaški, pevski in dramatični odsek. Med mnogimi pismenimi in brzojavnimi pozdravi je dal mogočen poudarek pozdrav nadškofa Dr. A. B. Jegliča iz Gornjega grada. Tudi »Martinov večer« katerega je naša družina priredila 22. okt. 1931, je izpadel nadvse zadovoljivo. Tudi ta večer so pokazali naši odseki svojo izvežbanost. Srečolov, igra in

lov na Martinovo gos, vse se je sukalo v krogu naših članov s svojimi starši in prijatelji naše delavske mladine. Tako je bil ta večer prav za prav družinski večer članov Krekove mladine.

Naše notranje družinsko delo se vrsti večer za večerom, odsek za odsekom. Težkoče so s pevskim odsekom, a upamo, da tudi to prebolimo. Na proslavi 10-letnice je nam zapel zelo dobro dr. Krekovo himno »Naša pesem« in druge.

Pri tamburaškem odseku se člani tudi pridno urijo. Odsek je nastopil že večkrat pri naših javnih prireditvah. Tudi dramatični odsek se lepo razvija. Na ta način imamo precej zaposleno članstvo naše družine. Ženski odsek je združen pri dramatičnem odseku in vrši svojo posebno nalogo pri novih družinskih večerih.

Da se vse članstvo ne more zaposliti v vseh odsekih, je razumljivo. Zato smo si ustanovili kegljaški odsek, kateri ima svoj večer vsako soboto, tako da damo tudi članom ob prostih večerih možnost razvedrila.

Vzgojno-mladinski odsek pa ima nalogo, da skrbi, da se članstvo vzgaja v pravcu in duhu temeljnih načel naše Krekove mladine.

Toliko o delu naše družine Sv. Peter v Ljubljani.

Doma in po svetu

Rinski proces je končan. Razprava pred izrednim sodiščem je trajala samo dva dni. Sodba je nad vse kruta. Obtoženec niso mogli dokazati ničesar. Akademik Jelinčič je bil obsojen na 20 let ječe, obtoženca dr. Sfiligoi in Rutar na 10 let, 10 obtožencev na 5 let, 11 pa jih je bilo oproščenih.

Spor med Bolgarijo in Jugoslavijo zaradi demonstracij v Sofiji je poravnal. Belgrajska vlada je sporočila sofijski, da je vzela vse bolgarske ukrepe na znanje in pričakuje, da se kaj podobnega ne bo več pripetilo, ker bo sicer primorana braniti dostojanstvo svoje države sama.

Med Bolgarijo, Grčijo in Turčijo se snujejo ožje zveze. Te dni je bil bolgarski predsednik vlade v Turčiji in so razpravljali o tej trozvezi.

Nad **Nemčijo** se zbirajo temni oblaki. Hitler se pripravlja, da prevzame s svojimi fašisti vlado v svoje roke. Brüningova vlada se skuša uveljavljati z zasilnimi naredbami, ker v parlamentu nima več večine, kajti socialni demokrati so ji začeli odločno odrekati podporo, ker na-

laga vlada vedno težja bremena na rame delavcev in nameščencev.

Proračun Francije je po izjavi samega finančnega ministra samo na videz uravnotežen. Primanjkljaja bo več milijard.

Madjarska je dobila pred časom posojilo od Francije. Sedaj so ugotovili, da je bilo porabljeno za oboroževanje.

Romunija je v solnih finančnih stiskah. Zato je šel finančni minister v Pariz, prosit za posojilo, potem ko so se dosedanjí poskusi ponesrečili.

Angleški funt je zopet močno padel v svoji vrednosti. To predvsem zaradi dviga naložb od strani Nizozemske in Švice. Francija je pri tem padcu zopet izgubila nekaj milijard. Angleži se za padec niso dosti zmenili.

Češkoslovaška je edina država v srednji Evropi, ki si resno prizadeva vzdržati udarce gospodarske krize. Sedaj je parlament izglasoval proračun, ki je dejansko v ravnotežju. Novi davki bodo obremenili samo premožnejše. Obenem so skrajšali vojaški rok od 18 na 14 mesecev.

Novi obrtni zakon in delavsko pravo.

O delovni pogodbi

Službeno razmerje med podjetniki in njihovim osebjem se določa ali z osebno ali pa s kolektivno delovno pogodbo.

Kaj je kolektivna delovna pogodba? Kolektivna pogodba je pismen dogovor, katerega sklene delodajalec ali poslodavska organizacija ene ali več sorodnih strok na eni strani in delavska strokovna organizacija kot predstavnica delojemalcev na drugi strani, in s katero se urejajo službeni pogoji za vse pomožno osebje v obratu ter medsebojne pravice in dolžnosti obeh pogodbenih strani.

Dokler je delodajalec obvezan po sklenjeni kolektivni pogodbi, sme dajati v svojem obratu delo le pod enakimi ali pa boljšimi pogoji, kakor jih vsebuje kolektivna pogodba. Vsaka osebna ali naknadna kolektivna pogodba, ki bi določala v času, dokler je kolektivna pogodba v veljavi, v obratu slabše delovne pogoje, kakor jih določa prvotna kolektivna pogodba, je neveljavna.

Kolektivna pogodba je torej uveljavljena po volji obeh pogodbenih strani in je časovno ter krajevno omejena. Zaradi tega velja za vse osebe, ki so zaposlene

jatelj, žal krivi ste. Zdaj pač takoj iz viničarije (vzroji in se udari na prsa). Ako bi moj viničar meni tako rekel, jaz ga tudi takoj spodim. En dan prej kakor pozneje. Torej, kaj še hočemo?» (sede k mizi, da bi pisal).

Zastopnik viničarja (viničarju): »Si to rekel in zakaj si rekel?«

Viničar (samozavestno): »Sem rekel in zato sem rekel, ker sem začutil strašno krivico nad seboj, ki mi jo dela gospodar s tem, da mi je odtelnil plačo, povrh me pa še sili k izselitvi.«

Kmet (razburjen): »Kaj boš lagal! Vse sem ti že davno plačal. Te ni sram! Taki ste viničarji! Gospodar bi naj bil tih pred vami. Nikdar niste nič krivi, nikdar dovolj plačani! Vse bi naj bilo po vašem! Plačol! Plačol! To znate!«

Predsednik: »Povej torej, kaj nisi dobil plačano.« (Viničar potegne naglo iz žepa na suknjiču listič, ga položi pred predsednika na mizo, kateri ga vzame in čita: »Osemnajst težakov zidarjem streči...«

Kmet (ves iz sebe): »Kaj slišim? To si ti računaš? Ali nismo tudi mi delali zraven? Ne, to ni mogoče, tega ne plačam!«

Predsednik: »Pomirite se! (čita dalje). Petnajst težakov za škropljenje.«

Kmet: »Strašna goljufija! To sem mu že plačal pri zadnjem računu.«

Predsednik: »Kdaj je bil ta račun, ki trdite, da je bil plačan?«

Viničar: »V žetvo, to je koncem junija sva imela račun za spomladanska dela.«

Kmet: »In takrat sem vse škropljenje plačal. Zdaj pa ponovno zahtevaš.«

Zastopnik viničarja: Ni mogoče, da bi mu vse škropljenje koncem junija plačali, ko pa se še v juliju najmanj dvakrat gorice škropi. Naprej nihče ne plačuje!»

Predsednik (pritrdljivo): »Bo tako, bo. Niste mu tega plačali.« (Čita dalje.) »Trideset težakov pletov, vsa vez in vršičkanje. — Deset težakov za trganje, spravlanje in prešanje sadje. — Pet težakov za trgatve in prešanje. — Vse to je na dolgu, ni dobil plačano. Kaj pravite?«

Kmet (jezno in zaničljivo): »Kaj pravim? Ne plačam nikoli. Zakaj bi naj plačal. Jaz sem tudi delal pa ne dobim plače. Kam pa pridemo, če bomo vse samo plačali. Vsaj polovico bi moral viničar zastopnik delati.«

Predsednik: »Zdaj pa vidimo, da je krivda na vaši strani. To boste morali plačati. Danes so take postave, da kar si delavec zasluži, to se mu mora dati. S tem ne pridete nikamor naprej, rajši priznajte in plačajte, ker če greste k sodišču, gotovo zgubite.«

Zastopnik kmeta (pomirjevalno): »Le dajta se sporazumeti, bolje bo tako. Ti viničar popusti še nekaj, da ne bo tako velika vsota, da bo gospodar boljše volje in da ne bo vse po tvojem.«

Viničar (odločno): »Niti pare, ker se tako postopa z menoj. Dovolj sem popustil, ko sem zastopnik kole stavil, gospodarju krmo spravil in razno drugo, kar nisem nikoli vračunal.«

Predsednik (ko je izračunal vse težake po dnevni mezdji): »Boste plačali?«

v podjetju, za katerega velja kolektivna pogodba.

Izplačevanje plač

Plača, ki je odmerjena na uro, na teden ali akord, se izplačuje vsak teden. Plača, ki je odmerjena na mesec ali daljši rok, se izplačuje vsak mesec. Za posamezne vrste pomožnega osebja bodo mogli s pravilnikom predpisati, ali se izplačujejo plače v soboto ali pa sredi tedna.

Plačo morajo izplačevati v dinarski valuti. Na račun plače smejo dajati le živila, kurivo, orodje, zemljo za obdelovanje. Slednje le po lastni ceni in brez trgovskega zaslužka. Ne smejo pa dajati

Filip Križnik:

Delavec naj postane solastnik podjetja

Podjetnik E. L. pravi »Delavstvo ni in ne bo nikoli zmoglo pravilno voditi podjetja, ker njega tendenca ni skupnost.«

Enaka trditev pada že več nego desetletja od poedinih podjetnikov in je tako rekoč postala le fraza današnjim kapitalistom, ki jo pri vsaki priliki porabijo, kadar zahteva delavstvo soudeležbe v gospodarstvu. Pa naj si bo podjetnik svobodno miselnega ali krščanskega naziranja, vsi smatrajo delavstvo za nezmožno voditi gospodarstvo. Ali pa je res tako? Če pregledujem statistiko gospodarskih podjetij nemškega delavstva, in sicer organiziranega v strokovnih organizacijah, vidim, da imajo te organizacije ogromne palače, v katerih imajo svoje konsumne zadrage in obenem stanovanjske prostore za svoje člane. Zadržni kapital teh organizacij je znašal v letu 1928 okrog ene milijarde nemških mark. Vse to gospodarstvo pa vodijo izključno le delavci, ki niso doktorji in nimajo nikakih višjih šol. Vsak ki je strokovno organiziran, je tudi član in delničar ene ali druge zadrage. Ta podjetja uspevajo mnogo bolje nego druga, ki so last par zasebnikov kake družbe. V teh podjetjih ni še do danes bilo nikakih redukcij, pač pa se je uredilo radi gospodarske krize tako, da se je odvisni dobiček razdelil v manjšem obsegu, preostanek od tega pa se je porabil ali za kritje izgube ali pa za siromašne člane zadrug.

Glejmo na Angleško. Ali niso bila ta ogromna podjetja, ki slone na združni misli, plod energije in samozvesti nekaj preprostih tkalcev? In še danes vodi ta ogromna podjetja le delavci, ki pa niso pasivna, ampak visoko aktivna. Pa pogledajmo še k nam na Slovenskem. Čigava ustanova pa je združništvo? Morda ne delavska. Zadržna zveza, I. del. konsum. društvo s sedežem v Ljubljani, Konsumno društvo za Slovenijo. Za Posavje itd. Več del teh ustanov je

na račun plače obleko, pijačo in drugo. Isto tako se ne sme plača izplačevati v gostilnah in kantinah.

NA OBČUTLJIVI KOŽI

se pojavijo lišaji in drugi nedostatk, pri uporabi škodljivega mila. Zato se priporoča uporaba samo takih mil, ki so medicinsko brezhibna, kot so to: Fellerjeva Elsa-mila lepote in zdravja, in sicer: lilično mlečno-lilijine kreme, boraksovo, glicerino, katranovo, rumenjako in milo za britje. Po pošti pet kosov 52 Din brez daljnjih stroškov pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsa trg 349. Savska banovina.

priklical v življenje pokojni dr. Krek z malim delavskim kapitalom. Žalibog danes ne služijo te zadrage delavstvu, odnosno nimajo besede delavci, ampak ljudje, ki so mu popolnoma nasprotni. Toda zavedati se moramo, da so bile te ustanove zgrajene le zgolj z delavskimi močmi. Dokler so jih vodili res delavci, je vladala gospodarska skupnost. Danes je vse malodušno. Navedel sem le nekaj primerov, iz katerih moremo razvideti, da je delavstvo zmoglo voditi gospodarstvo. Če pa gre kje narobe, gre radi tega, ker je inteligenca izrinila iz vodstva prave delavce.

Kaj pa skupnost? Če ima kdo interes na skupnosti, ga ima delavstvo. Toda ne take skupnosti, kjer ima tisti, ki malo ali nič ne dela, vse, drugi, ki delajo, pa nič. To ni skupno. Tudi morale, ki jo uvažajo v gospodarstvo ljudje, ki propagirajo »meščansko skupnost«, ne more delavec sprejeti. Na podlagi te morale, izkazujejo podjetja izgube. To pa le radi tega, da se morejo podjetniki otestiti davkov in delavstvu znižavati plače. Delavec pa ve, da bo prava skupnost človeštva nastala res takrat, kadar bo vse premoženje in dobrine, katere daje zemlja, last vseh ljudi. Kako naj delavec pojmuje, da je pravi član človeške družbe in kako naj pojmuje skupnost, če je popolnoma izključen od tega, kar sam proizvaja?

ZA MASIRANJE

pri prehlajenju, lenem krvnem toku in posebno pri revmatičnih bolečinah, se že skozi 35 let najrajše uporablja kot zanesljivo domače sredstvo Fellerjev blagodišeči Elsafluid. Poskusna steklenica 6 Din, dvojna steklenica 9 Din povsod. Po pošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 veliki specialni steklenici 62 Din brez daljnjih stroškov pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsa trg 349, Savska banovina.

Predsednik: Kako boste naredili radi selitve?

Viničar: Radi takih razmer sploh tukaj ne morem biti. Do spomladani ostanem, potem pa se prostovoljno umaknem. Prostovoljno pravim! Tak gospodar, katerega se vedno mora za zaslužek dregati, kateri nikdar nima za izplačilo, ali časa, ali denarja, ki sam od sebe ne zna, kaj je njegova dolžnost, tak si naj sam dela, pri takem sploh pošten viničar biti ne more. Čeprav pošten pride, more pri takem kmalu nepošten postati. Očitajo nam nepoštenost. Pravim, koliko je nepoštenih viničarjev, ravno toliko je nepoštenih gospodarjev. Da nas nikoli ne morejo dovolj plačati, — mi pa njim nikoli dovolj dela storiti. Če bi se od dela naravnost ubil, bi ne rekli: Odnehaj! Preveč je! Tako delajo z viničarji, tako s hlapci, tako z deklami in še trde, da jim ne nese grunt. Blagor viničarju, ki ima dobre gospodarja!

Predsednik: Torej tako velja: Viničar se bo izselil, kadar dobi sebi primerno službo. Vi pa če res ne bi upali kdaj tako sami k viničariji, bi me zelo veselilo, če bi mene povabili seboj. Vem, imate gori dobro kapljico, ki segreje srce. Pa če bi tam peli in pili, na vse spore pozabili in menda še se vsi skupaj dalje služili. Tak je že včasih blo!

Kmet je pritrdil, napravili so zapisnik, se podpisali, si segli v roke in odšli vsak na svoj dom raz bojišča za pravico.

Širi „Delavsko Pravico“!

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica šte. 3

je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji

Ima vlog nad Din 460.000.000.—

Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina z vsem svojim premoženjem in z davčno močjo

Vloge sprejema na knjižice in na tekoči račun — Naložbe proti odpovedi obrestuje po dogovoru, kar najbolj ugodno

Posojila dovoljuje na posestva, menice in vrednostne papirje čim najceneje

Za male trgovce in obrtnike ima kreditno društvo, za pupilne naložbe pa sodni depozitni oddelek

Za varčevanje mladine izdaja domače hranilnike, za pošiljanje denarja po pošti pa svoje položnice

Telefon številka 2016 in 2616

Poštni čekovni račun številka 10.533

Uradne ure za stranke so od 8. do 12.30

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

Potem se je v hipu krog njega vse bolj razsvetlilo — Debla vrtnic so stopila iz noči... Pesek se je svetil in sleme hiše, ki se je še pravkar dvigalo pred njim zgolj v temnih skladih, je zažarelo v temnordečkasti luči, kakor da je padel nanj žarek jutranje zarje.

Začudeno se je obrnil... Kri se mu je strčila po žilah — visoko nad nočno nebo se je dvigal krvav soj ognja. Črni oblaki so se valili s plameničimi okraji, belkast žar se je vrtinčil med njimi in čez vse se visoko udarjali ognjeni plameni, kakor da bi stal na nebu severni sij.

»Dom gori!« — — — — —

Njegova glava je težko udarila ob naslonjalo klopi — naslednji hip se je vrgel kvišku — kolena so se mu šibila, kri mu je vrela v sencih — Naprej, reši, kar se da rešiti!« je vpilo v njem — in v divjem diru je prodiral skozi grmovje, preplezal ograjo in se onstran nje zgrudil v jarek.

Kakor vzhajajoče solnce je žarela goreča domačija čez daljno poljano. Strnišča so se svetila in črni gozd se je potapljal v rdečkast žar.

Hiša je stala še nepoškodovana — zidovi so se lesketali kot marmor, okna so sijala kot demanti — skedenj, do vrha natrpan z blagoslovljeno žetvijo. Njegovo delo, njegova sreča, njegov up — vse je šlo tako v plamenu in dimu v nič.

Spet je planil kvišku... v divji naglici je šlo čez poljano. — Ko je drvel mimo gozda, se mu je zdelo kot da je videl senco, ki je smuknila mimo njega; ko se je približal, se je po ploske zgrudila na tla. Pa je komaj opazil.

Naprej — reši, kar se da rešiti! —

Z dvorišča mu je udarjalo nasproti zmedeno vpitje. — Hlapci so divje begali križem, dekleta so vile roke — sestre sta tekale okrog in klicale njegovo ime. —

Vas se je bila vprav prebudila... Cesta se je polnila z ljudmi... Vlačili so vedra, tudi trhla brizgalna se je prikotatila od nekod. —

»Kje je gospodar?« je zavpil proti hlapcem.

»Pravkar ga neso notri, nogo ima zlomljeno,« se je glasil odgovor.

Nesreča nad nesrečo!

»Naj skedenj gori!« — — — — — je tulil drugim, ki so čisto brezglavo zlivali nekaj veder vode v plamene.

»Rešite živino — pazite, da ne zdrvi v ogenj!«

Nasprotno, Delavstvo ni danes nikjer enakopravno in v pravem smislu enakovredno. Smatrajo ga za nekaj manj nego druge ljudi. In prav radi tega mora delavstvo zahtevati, da ga smatrajo tudi v gospodarstvu enakovrednega in dokler tega ne bo, bo vedni boj med delom in kapitalom. Radi tega pa je dolžnost odločujočih slojev v družbi in državah, da dajo zakonodajo, ki bo omogočala spravo med sloji. To je pa ravno soudeležba v gospodarstvu.

Ako se to izvrši, se ne bodo podjetniki več pritoževali, da so delavci komunisti in da zahtevajo preveč od njih. Nasprotno. V družbi bi zavladalo zadovoljstvo, gospodarstvo bi imelo v delavcih zveste sodelavce in pomočnike, država pa ljubeče državljane. Tako delo bi bilo v resnici visoko državniško delo. Delavec ima voljo za to. Drugi?

Krekova knjižnica

Zadnje letošnje knjigo »Krekove knjižnice« bodo dobili člani te dni. Je to povest od svetovne pisateljice Selme Lagerlöf »Zgodba o blaznem Gunarju«. Obsega 160 strani in vsebuje povest samo ter lep in poučen uvod. Prevod je oskrbel in uvod je napisal Franjo Tominec iz znane rodbine Tominčevih. Knjiga se odlikuje od vseh dosedanjih zlasti po svoji opremi, katero sta napravila akad. slikar Miha Maleš, ki je izdelal sila lepe lesoreze in pa Vilko Čeč, ki je opravil ostalo opremo. Zlasti Maleševi lesorezi knjigo in povest samo izredno poživljajo. — K takemu napredku, ki ga dokazuje ta zadnja letošnja knjiga, moremo naši »Krekovi knjižnici« le čestitati. Prepričani smo, da bo ta naša tako zelo pomembna ustanova v bližnji bodočnosti še bolj napredovala. Vse tovariše in somišljenike pa moramo pozvati, da je njihova dolžnost, da pristopijo h knjižnici, če še niso člani. Le tako bo rastla naša duhovna skupnost v polnost moči.

Pismo urednika.

Vse sotrudnike prosim, da pošljejo material za božično številko do vključno 20. t. m. Božična številka izide namreč že 22. decembra.

Urednik.

Cankarjeva proslava.

Dne 13. decembra 1931 ob 20 bo v dvorani Del. zbornice na Miklošičevi cesti CANKARJEVA PROSLAVA

Spored:

1. Prolog. Govori Klančar Viktor.
2. Georg: Zlate sanje.
3. Dr. Dolinar-Bernard: Venček narod. pesmi. Igra godba »Zarja« pod vodstvom kapelnika Dolinarja.
4. Jaz sem te čakal. Deklamira Kraluc Alojzij.
5. Njen grob. Recitira Božič Zora.
6. Romantika. Dekl. — dram. scena. O d m o r.
7. Sopran-solo s spremlj. klavirja:
 - a) Anton Lajovic: Mesečna.
 - b) Josip Paučič: Uspavanka II.
 - c) I. Fleischmann: Metuljček.
 Poje gdč. Korenčan Štefka.
8. Sultanove sandale. Deklamira Frelih Emil.
9. Moje življenje. Deklamira Frelih E.
10. Hlapci; I. dejanje.

DELAVSKI KOLEDARČEK

Mnogo naših tovarišev še gotovo nima »Delavskega koledarčka« za l. 1932. V razprodaji ga imajo vse naše organizacije v vseh krajih. Prav je, da ga ima vsak naš somišljenik! Zaupniki, ponudite ga vsakomur; pohitite s prodajo. Kar bi jih kljub vsemu prizadevanju ne razpečali, jih pošljite nazaj »Delavski založbi«.

Za kratek čas.

Odčitrosrčen lenuh. Debeluh, ki je bil znan, da je velik lenuh, je zbolel in šel k zdravniku. Med preiskavo ga vpraša, kaj vendar dela, da je tako debel. Debeluh mu odgovori: Prav nič.

Lovska. Neki lovec pride z novo lovsko karto k oblasti, da bi jo potrdila. Pri tej priliki ga vpraša uradnik: Kje imate pa svojo staro? Zakaj je niste s seboj vzeli? Možak ne premišluje dolgo. Gre domov in se kmalu vrne s svojo ženo ter reče uradniku: »Svojo staro sem sedaj s seboj pripeljal, gospod tajnik.« Seveda mu je sedaj uradnik pojasnil, da hoče imeti možakarjevo staro lovsko karto.

Čitaj »Delavsko Pravico«!

Trije, štirje možje so hiteli v hlev. »Drugi k hiši — ne nosite ničesar ven!« »Ničesar ven!« je ponovil in nekaj tujcem trgal iz rok predmete, ki so jih vlekli iz notranjosti. »Mi hočemo vendar reševati!« »Rešite hišo!« — — —

Hitel je po stopnicah. Mimogrede je videl mater, ki je nemo in brez solza sedela pri očetu, ki se je zvijal na naslonjaču.

Skozi ozko odprtino je planil na streho.

»Čev sem!«

Jezdil je na slemenu, obleka se mu je razbeljala, v lase so mu sedala žareča zrna, ki so pršila od skednja, po obličju in po rokah so se mu sejale majhne rane. Nič ni čutil, kaj se godi z njegovim telesom, a videl in slišal je vse okrog sebe — zdelo se je, da so se mu čuti pomnožili. —

Videl je, kako je klasje brizgalo v ognjenem plamenu proti nebu in v krasnem loku legalo na tla — videl je krave in konje, ki so jih gonili na travnik, kjer so bili med plotovi varno spravljani — videl je psa, že napol sežganega, ki je tuleč trgal verigo. — — —

»Odprite psa!« je zavpil doli.

Zagledal je, kako so majhni, lični plamenčki v modrikastem, migotajočem soju poplesavali s skednja na sosednjo lopo. — — —

»Lopa gori!« je kričal na ljudi. »Rešite, kar je notri!«

Nekaj jih je odhitelo, da bi potegnili vozove na prosto.

In medtem je curek vode šumel in sičal čez streho in se vrtal v tramovje in tipal pod opeko. Majhni beli oblaki so vstajali pred njim in izginjali, pa so se spet prikazovali na drugih mestih.

Tedaj se je nenadoma zmisil na »črno Suzo«, ki je ležala med staro šaro prav v zadnjem kotu lope. — Zbodlo ga je v srce. — Ali naj gre k vragu še ona, v katero je upalo njegovo srce že od nekdaj? —

»Rešite lokomobil!« je zakričal doli.

A nihče ga ni umel.

Poželenje, da bi pomagal »črni Suzi« ga je pograbilo tako mogočno, da mu je bilo za trenutek pri srcu, da bi dal zanjo tudi hišo.

»Naj pride kdo gori!« je zavpil v kopo ljudi tam doli, ki so večidel brez dela stali in zijali.

Zastaven zidar iz vasi je priplezal k njemu, razkrival streho in si utiral pot do slemena. Pavel mu je dal cev in zdrsil doli — sam pri sebi se je čudil, da si ni polomil rok in nog.

Potem je udrl v lopo, iz katere se mu je vrtinčil nasproti dušljiv dim.

»Kdo gre z menoj?« je vpil.

Javila sta se dva dninarja iz vasi.

»Naprej!«

In šlo je v dim in plamene.

»Tu je voziček — primite — brž ven!«

Škripaje in ropotaje se je zibala lokomobil na dvorišče. Tik za njo in za njenimi rešitelji se je zrušila streha goreče lope.

Jutro se je sivilo. Modrikasti somrak se je mešal z dimom iz razvalin, iz katerih so tu in tam udarjali plameni in takoj spet padali nazaj.

Množica se je bila raztekla. Neprijetna tišina je ležala na dvorišču, le s pogorišča je prihajalo lahno hreščanje in šumisanje, kakor da bi se plameni še zadnjič mrmraje pogovarjali, preden ugasnejo.

»Tako,« je dejal Pavel, »zdaj bi nekako bilo!«

Hišo in hlev z vsem živim so rešili. Skedenj in lopo so ležale v pepelu.

»Zdaj smo natančno taki siromaki, kot smo bili pred dvajsetimi leti,« je mislil in gladil svoje rane, »in če bi se jaz ne bil potikal okoli, bi bilo morda ostalo vse, kot je bilo.«

Ko je stopil v uto, ki je senčila hišna vrata, je našel mater, ki je s sklenjenimi rokami čepela v kotu. — Čez lica so se ji vlekly globoke brazde, oči so ji strmele v praznoto, kakor da bi še vedno zrla plameneče jezike.

»Mati,« je zaklical v skrbah, zakaj bal se je, da ni več daleč od blaznosti.

Prikimala je nekajkrat in menila: »Da, da, tako gre!«

»Saj bo šlo spet bolje, mati!« ji je zaklical.

Pogledala ga je in se smehljala. V srce ga je rezal ta smeh.

»Oče me je pravkar zapodil ven,« je rekla,

»in iz srca te prosim, nikar me ne podi še ti!«

»Mati, za Kristusovo voljo, ne govorite tako.«

»Glej, Pavel, jaz res nisem nič kriva,« je dejala in s prosečimi očmi gledala vanj, »saj ne hodim nikdar z lučjo v skedenj.«

»Ampak, kdo vam pa to pravi?«

»Oče pravi, da sem jaz vsega kriva, da naj se poberem k vragu. — A ne stori mu ničesar, Pavel,« je prosila v tesnobi, ko je videla, da je planil kvišku, »ne smeš ga več pograbiti, tako ga boli.«

»Zdravnik bo prišel v dobri uri, sem že poslal ponj.«

»Pojdi k očetu Pavel, in potolaži ga... jaz bi sama rada šla, a me je zapodil ven,« in spet se je stisnila ter mrmrala pred se »zapodil me je — zapodil.«